

שיכלו לראות בשעתם, משא"כ בשתי שערות, שהיו יכולים לראות השערה השני' ומעידים כל כת רק על שערה א', הו"ל חצי דבר.

אבל ברי"ף (ב"ב ל' ע"א מדפי הרי"ף) כתב טעם אחר דעדי חזקה אין זה חצי דבר, דעדות של כל כת המעידה על שנה אחת, ה"ז נוגע לדינא לגבי אכילת פירות שאכל המחזיק באותו שנה, אם צריך להחזיר לבעלים הראשונים או לא, משא"כ עדות על שערה א' אין זה כלום.

בקצוה"ח (סי' ר"ה ס"ק ד') כתב דיהי' נפק"מ לדינא בין תוס' להרי"ף, לגבי מכירת אונס, אם כת א' מעידה שעשה מודעא לפנייהם, וכת אחרת מעידה על האונס, אי מצטרפין או לא. דלדעת התוס' כיון שמה שהי' במעמד זה ראו כל מה שיכולין לראות, הרי אלו מצטרפין, משא"כ להרי"ף כיון דהעדו' של כל דבר בפני עצמו, דהיינו המודעא והאונס, אינו נוגע לשום דבר, תו אינם מצטרפין, דהו"ל חצי דבר.

★★

באור שמח (ריש הל' סוטה) ייסד יסוד בגדר חצי דבר, דהיינו דוקא במעידים באותם דברים שהם "סימן" להחלות, כגון שתי שערות שהם "סימן" לגדלות, וכן עדי חזקה שזה הוי סימן דהוא מוחזק בזה. אבל בדבר שהוא סיבת החיוב, לא שייך בזה פסול דחצי דבר, ועל פי זה יישב הא דבעדי קיני וסתירה דסוטה הרי הם מצטרפים, וק' דאמאי לא הוה חצי דבר.

אלא מוכח כהנ"ל דכיון דהקיני והסתירה הם ה"סיבות" שתאסר על בעלה, אין בזה משום חצי דבר.

ועל פי זה כתב בקהלת יעקב (סנהדרין סי' י"ז) דיש לומר דגם להרי"ף יועיל כת א' מעידה על המודעא וכת א' מעידה על האונס, דהא הכא נמי כל א' מאותם ב' דברים הם סיבות לביטול המקח, ולא הווי סימן גרידא, ומשום הכי אין בזה הפסול דחצי דבר.

★★

בגמ': גנב ומכר בשבת כו' עקוין תאנה מתאינתי כו' כיון דכי תבע ל' קמן בדינא לא אמרינן ל' זיל שלים דמחייב נפשי' הוא הא מכירה נמי לאו מכירה הוא.

ומבואר כאן ברש"י יסוד כפי שביארו האחרונים, שמה שמועיל לקנות ע"י קנין כסף הוא מטעם "חיוב החוזר", כלומר שכיון שהלוקח נתן כסף למוכר, ממילא נתחייב המוכר להחזיר לו את כספו או את שויו, ועי"ז נקנה החפץ להלוקח, וממילא באופן דנפטר המוכר מלשלם ללוקח, כגון הכא שהמוכר פטור מלשלם משום דקלב"מ, ממילא לא חל הקנין כסף.

והקשה בספר אפיקי ים (ח"א סי' ט"ז) דבפ"ב דקידושין תנן דהמקדש אשה באיסורי הנא' כגון ערלה וכלאי הכרם אינה מקודשת. מכרן וקידש בדמיהן מקודשת. והנה דעת רש"י בפ"ק דחולין דאיסורי הנא' שמכרן אסורין בהנאה להמוכר מטעם קנס, אבל לשאר אינשי שרי. וא"כ לפי היסוד הנ"ל דקנין כסף מהני מטעם "חיוב החוזר", תיקשי אמאי מקודשת האשה, הא כיון שדמי האיסורי הנא' אסורים להמקדש, א"כ אין היא מחוייבת להחזיר אליו, וא"כ אמאי היא מקודשת, הא אין כאן קידושי כסף.

והביא (באות י"א) מהגר"ע ז"ל שיצא לחלק בין כסף קידושין לכסף מכירה, דבט"ז וסמ"ע נחלקו בקנין כסף אם זה מעשה קנין כמו סודר, או תחלת דמי פרעון השויות. ויש לחלק בין קנין די"ל דזה תחלת מעשה פרעון דשויות, לבין קידושין שהק' הט"ז שאין לאשה שיווי, וע"כ שהוא מעשה קנין.

ולפ"ז י"ל דהיכא אמרינן דקנין כסף הוא מטעם "חיוב החוזר" וכנ"ל, היינו דוקא בקנין כסף שהוא מטעם פרעון השויות, וע"י שהמוכר מתחייב להחזיר כסף והרי הוא מקנה החפץ. משא"כ לגבי כסף קידושין, שהוא מפאת מעשה קנין וכנ"ל וכמו קנין סודר, אין זה מצד חיוב החוזר, ולהכי אף שאין האשה צריכה להחזיר, מ"מ הרי היא מקודשת.

וע"ע משמרת חיים (ח"א ענינים שונים בחו"מ סי' ב') מש"כ באופן אחר ליישב.

★★

בגמ': עקוין תאנה ותקנה לך גנבתי כו'.

הרמב"ם (הל' מכירה פ"ב הלכה ח') כתב שאם אומר לחבירו משוך ותקנה והלך ומשך לא קנה, שתקנה משמע להבא, והוא עדיין לא הקנה לו, אלא צריך לומר לו משוך וקני.